
HIER RUST
CORNELIA BUITENWEG

GEB: NIELSEN
GEB: 18 DEC: 1817 TE BODEGRAVEN
OVERL: 6 OCT: 1885 TE DE BILT
EN

HARE ECHTGENOOT
DAVID BUITENWEG
GEB: 31 MAART 1811 TE OUDSHOORN
OVERL: 21 JULI 1894 TE DE BILT
EN

STEPHANUS BUITENWEG
GEB: 2 JUNI 1859 TE DE BILT
OVERL: 24 OCT: 1905 TE DE BILT

≤ *David Buitenweg was rijtuigmaker in De Bilt. Uit dit bedrijf is Garage Buitenweg B. V. voortgekomen. Graf nr. 55* ≥

Tot slot geven wij U nog een grafscript van een niet-ingezetene:

HIER RUST
HOOG GEACHT EN DIEP BETREURD
LOUISE DIGNA CATHARINA
BLAAUW-SIX

GEBOREN TE 's-GRAVELAND
8 OCTOBER 1862

OVERLEDEN TE ZEIST 18 MAART 1934.
DOOR HAAR SCHENKING VAN HET
LANDGOED GOOILUST TE 's-GRAVELAND
AAN DE VEREENIGING TOT BEHOUD
VAN NATUURMONUMENTEN DEED ZIJ
EEN GROOTSCH E DAAD VOOR HET
NEDERLANDSCHE VOLK.

DE VRIENDEN DER NATUUR HOUDEN
HAAR NAGEDACHTENIS MET GROOTE
DANKBAARHEID IN EERE.

≤ *staande steen van graf nr. 51* ≥

De geschiedenis van het landgoed "Het Klooster"

Tjitse Langerveld

Het landgoed, waarvan de villa "Het Klooster" nog een onderdeel is van het KNMI-complex, heeft een lange geschiedenis achter de rug. Dat het de naam "Het Klooster" voert is te verklaren uit het feit, dat het bekende Vrouwenklooster daar in de twaalfde eeuw gesticht is. Het landgoed heeft halverwege de zeventiende eeuw ook nog de naam "Koelenberg", "Coelenberch" of "Kolenberg" gekregen. Daarover meer in de volgende geschiedenis.

OOSTBROEK

In het begin van de twaalfde eeuw was de komst van abt Ludolf in het moerasland (broekland) de eerste aanzet voor een klooster. De abt werd vergezeld door zijn zuster die non was en zo ontstond een dubbelklooster.

Om te kunnen overleven moest het moerasgebied in cultuur gebracht worden. De monniken groeven vaarten, sloten en greppels om de afwatering van het veen te bevorderen om op die manier bouw- en weiland tot hun beschikking te hebben.

Door de grote animo van adellijke en welgestelde dames om in te treden in het nonnenklooster dreigde overbevolking.

De bisschop vond in samenspraak met de abt van Oostbroek dat het beter was dat de nonnen een eigen onderkomen kregen, ook al om roddelpraat over onzedigheid te voorkomen. Hiervoor werd een reeds door het klooster Oostbroek in cultuur gebracht stuk grond, "De Nieuwe Hof" genaamd, geschikt bevonden. Het nonnenklooster ging de geschiedenis in als Vrouwenklooster, het was gewijd aan de H.Maagd Maria. Het complex lag voor een groot gedeelte op het huidige KNMI-terrein, de Kloosterlaan en omgeving. Na ca 4 eeuwen is het klooster in 1585 tengevolge van de Reformatie gesloopt. Het argument om te slopen kwam van de Staten van Utrecht, die bang waren dat de Spanjaarden (80-jarige oorlog) zich in de gebouwen zouden verschansen om vandaaruit onverhoeds de stad Utrecht aan te vallen.

Het is vrij zeker dat na de afbraak één van de kloostergebouwen is blijven staan, zij het misschien gehavend. Door de rentmeester die het kloostergoed beheerde werd in 1647 vijf morgen grond met dit gebouw in erfpacht uitgegeven aan A.C. Parmentier. Hij liet dit pand verbouwen tot een goed woonhuis.

Op Afb. 1 zien wij het resultaat met links een stal en daartussendoor een duifhuis.

Afbeelding 1

Omstreeks 1810 is dit woonhuis gesloopt en vervangen door een villa, die nog als oudste deel van het KNMI-gebouw aanwezig is. Na de sloop van het huis is bovengronds van het Vrouwenklooster niets meer over. Van belang is nu nog het speuren naar mogelijke gegevens die ín de grond aanwezig zijn.

Huize "Koelenberg, Coelenberch / Het Klooster"

Ook voor de naam "Koelenberg" moeten we even in de historie duiken. In 1365 werd door de bisschop van Utrecht negentien morgen land in leen uitgegeven aan Wouter van Coelen. Dit land lag aan de zuidzijde van de tegenwoordige Utrechtseweg ten oosten van de huidige Veldzichtlaan en liep door tot de Hoofddijk. In een oorkonde uit 1380 wordt hij Wouter van Colenberg genoemd en geeft hij ook zijn bezit de naam Colenberg. In 1650 wordt twaalf morgen van het bezit met gerecht en tijns (= belasting) verkocht aan de al eerder genoemde A.C. Parmentier, dezelfde die in 1647 vijf morgen land met huis en boomgaard in erfpacht had van het voormalige Vrouwenklooster.

In 1651 verkoopt de rentmeester aan Parmentier nog eens twintig morgen land dat ten zuiden van die eerste vijf morgen lag.

In 1656 wordt op verzoek van Parmentier het landgoed tot riddermatige hofstede verheven en krijgt het de status van ambachtsheerlijkheid Coelenberg. In 1676 wordt de erfpacht van de

eerste vijf morgen afgekocht en omvat het gerecht Coelenberg nu in totaal 25 morgen land.

Het landgoed komt door vererving omstreeks 1700 in handen van Reinier van Utenhoven. Na zijn overlijden in 1745 erft zijn zoon Hendrik van Utenhoven, heer van Heeswijk, het landgoed. De villa heeft toen blijkbaar leeg gestaan, want in de Utrechtse Courant van 6 en 18 april 1746 staat een advertentie met de volgende inhoud:

"Uijt de hand te Huur, een Heere Huysinge, Stallinge, Koetshuys, Tuynen en Speelhuys, genaamd 't Klooster, gelegen aan de Bildse Steenstraat, digt bij 't Dorp, maar een half uur van de Stad Utrecht, om met den 1 May 1746 te aanvaarden. Te bevragen bij den Makelaar Vlaar, wonende op de Oudegragt bij de Hamburgerbrug tot Utrecht".

Het is niet na te gaan of er huurders op deze advertentie zijn afgekomen. Wel is bekend, dat een kolonel van de cavalerie, Daniël-Cornelis Egbert d'Yvoy, die zich in 1785 of mogelijk eerder in Utrecht vestigde, tot en met 1805 iedere zomer met zijn gezin op huize "Het Klooster" verbleef.

Tot 1835 was het landgoed nog steeds in handen van de familie Van Utenhove. Maar uit een advertentie van vijf september 1835 in het "Tijdschrift voor Geschiedenis en Oudheden", uitgegeven door N. van der Monde blijkt, dat het landgoed te koop werd aangeboden maar opgehouden is voor honderdduizend gulden.

Den 5 September, door den Notaris H. VAN OMMEREN.

Nº. 1. Het Riddermatig buitengoed genaamd *Koelenberg* of het *Klooster*, met de daartoe behorende Ambachts Heerlijkheid enz., gelegen onder de gemeente van de Bilt, met een nieuw vertimmerd Heerenhuis, gemerkt nº. 52.

Nº. 2. 2 Bund, 65 roed. 60 el. allerbest Weiland genaamd de *Geer*, gelegen bij het voorsz. perceel.

Nº. 3. Eene kapitale Hofstede genaamd het *Bureveld*, gelegen als boven, met een nieuw getimmerd Boerenhuis gem. nº. 26, en verdere betimmering, benevens 51 bund, 37 roed. en 21 ellen Bosch- Bouw- en Weiland. Deze 3 percelen *opgehouden* voor f 100,075.

Toch wordt het in dat jaar verkocht aan W.F. de Vrij, die het in 1839 doorverkoopt aan F.H. Spengler, die van 1844 tot 1865 burgemeester van De Bilt is geweest. Inmiddels was het oude huis afgebroken en omstreeks 1810 vervangen door een nieuwe villa (afb. 2 - zie foto omslag).

Na het overlijden van de heer Spengler heeft zijn weduwe in 1866 het landgoed verkocht aan C.W.F. baron Van Boetzelaer van Dubbeldam. In 1893 heeft de baron een groot deel van het landgoed laten veilen. Zoals het in de verkoopcatalogus werd aangeduid had hij het "Landgoed" in 26 kavels verdeeld met een oppervlakte van in totaal 135 ha. Afb. 3 en 4.

Afbeelding 3

Afbeelding 4

In de volgende perceelsbeschrijving leest u wat de buitenplaats zoal te bieden heeft.

PERCEEL I

De zeer aangenaam gelegen buitenplaats „Koelenberg” of „het Klooster”, van ouds Ridderhofstad, waaraan de Ambachtsheerlijkheid is verbonden, aan den straat- en tramweg van Utrecht naar Zeist, bestaande uit: kapitaal, hecht en sterk, goed onderhouden Heerenhuis van den eersten rang, gemerkt A 145, — tuinmanswoning, met ruime groentenkelder, — oranjerie, — schuithuis, — tuinschuur, — steenen brug over de Biltse Grift, — oprijlaan, — fraai aangelegd plantsoen met bloembout, — park en lanen, bezet met een zeer groot aantal zware opgaande boomen, — vischrijke vijvers, — vruchtbare moestuin, waarin bakken en broeierij, — muren en schuttingen, — bouwland enz., strekkende van de Biltse Grift en van de perceelen III en IV zuidwaarts op tot perceel XXV en eigendom van den HoogWelGeb. Heer Mr. C. Th. Baron van den Boetzelaer van Dubbeldam, begrensd ten westen door het landgoed „Sandwijkstraat”, eigendom van denzelfden, en ten oosten door perceel II ter grootte van 9 hectaren 88 aren 79 centiaren.

Het Heerenhuis op dit perceel bevat onder anderen: in ouden stijl net ingerichte vestibule en gang, drie ruime benedenkamers en zaal, serre, waranda, 9 bovenkamers, 2 kleinere kamers, dessert- provisie- badmangel- strijk- en dienstbodenkamers, keuken, kelders, zolder, verwarmingstoestellen, waterleiding enz. Meest alle kamers hebben uitgestrekte en bekoorlijke uitzichten op de buitenplaats, de omringende wegen, bosschen, bouw- en weilanden en op het dorp de Bilt. In eigen gebruik en te aanvaarden 1 Februari 1894, behalve het bouwland.

Grondbelasting over 1893 ongeveer f 188.27.

De Veiling

Het is interessant om te zien wat er in en om zo'n buitenplaats te koop werd aangeboden. We zullen ons echter bezighouden met de eerste tien percelen, omdat de overige zestien percelen hoofdzakelijk uit z.g. hakbos, bouw- en weilanden bestonden.

U ziet op Afb. 5 een kaartje met alle te koop aangeboden percelen en op Afb. 6 de verdeling in bos, bouw- en weiland.

De z.g. hakbossen waren hoofdzakelijk beplant met essen en wilgenbomen. Op Afb. 7 zien we, dat de Biltse Straatweg vanaf perceel IV recht door loopt en nu de Dorpsstraat is. De Utrechtseweg naar Zeist zou pas in 1936-'37 aangelegd worden. Het grondgebied van de percelen V, VI en VII strekte zich uit tot aan de tuinen van de huizen aan de zuidkant van de Dorpsstraat. Deze drie percelen werden de "Geer" genoemd.

PERCEEL II

Een voor eenige jaren nieuw gebouwd en naar de eischen des tijds ingericht koetshuis en stal met tuigenkamer, poetskamer en overdekte waschplaats voor rijtuigen, gemerkt A 144, buitenmanége, opgaand bosch en lanen, hoofdzakelijk van zware eiken- en beukenboomen, kweekgrond, tuingrond, hakhout en eenig weiland, strekkende van de Biltse Grift tot den achtergelegen nieuwen weg, belend ten westen door perceel I en ten oosten door de perceelen VIII en IX. Bij dit perceel behoort de laan of uitweg naar den Bunnikschen weg, langs de Biltse Grift, met de daarop staande eikenboomen ter grootte van 7 hectaren 51 aren 80 centiairen.

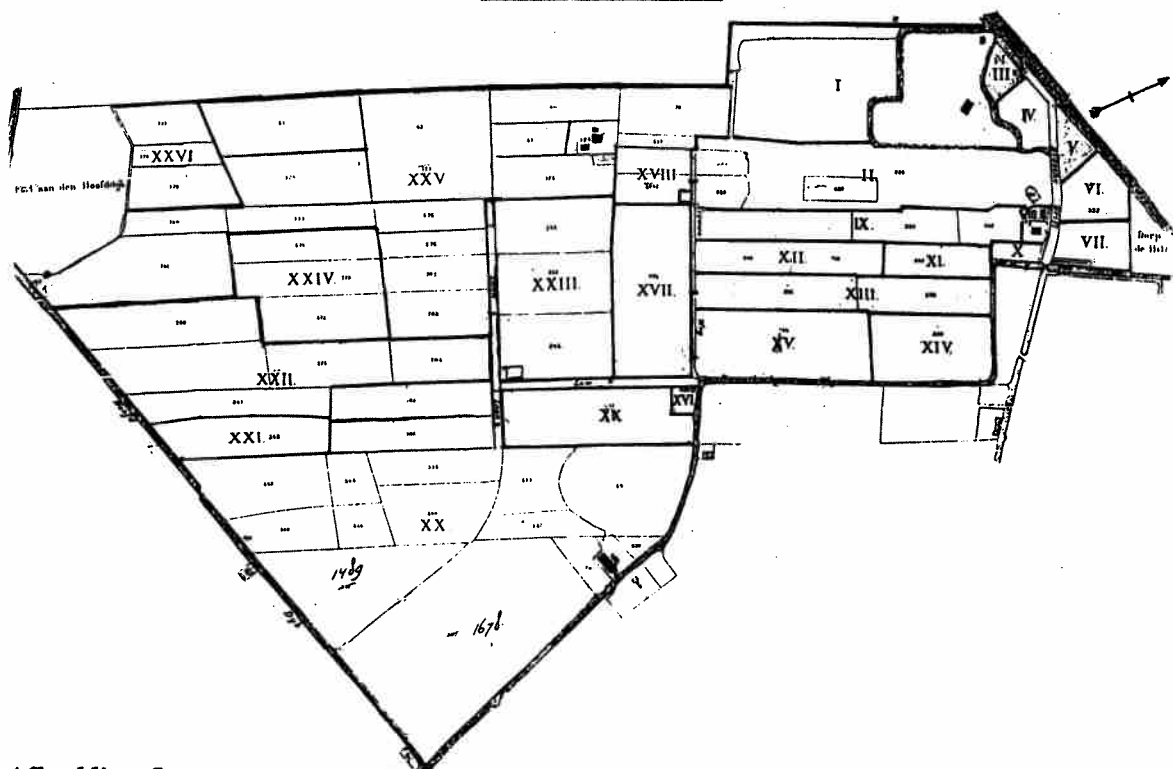
In het koetshuis op dit perceel is plaats voor ongeveer 15 rijtuigen, terwijl in den stal, behalve in 2 boxen, ruime plaatsen zijn voor 6 paarden. Het bovenhuis op het koetshuis bevat vier nette kamers, thans in gebruik bij het Heerenhuis.

Dit perceel is door ligging en prachtig geboomte uitmuntend geschikt tot stichting eener buitenplaats en heeft behalve den eigen uitweg op den Bunnikschen weg, ook uitweg op den achtergelegen Nieuwen weg.

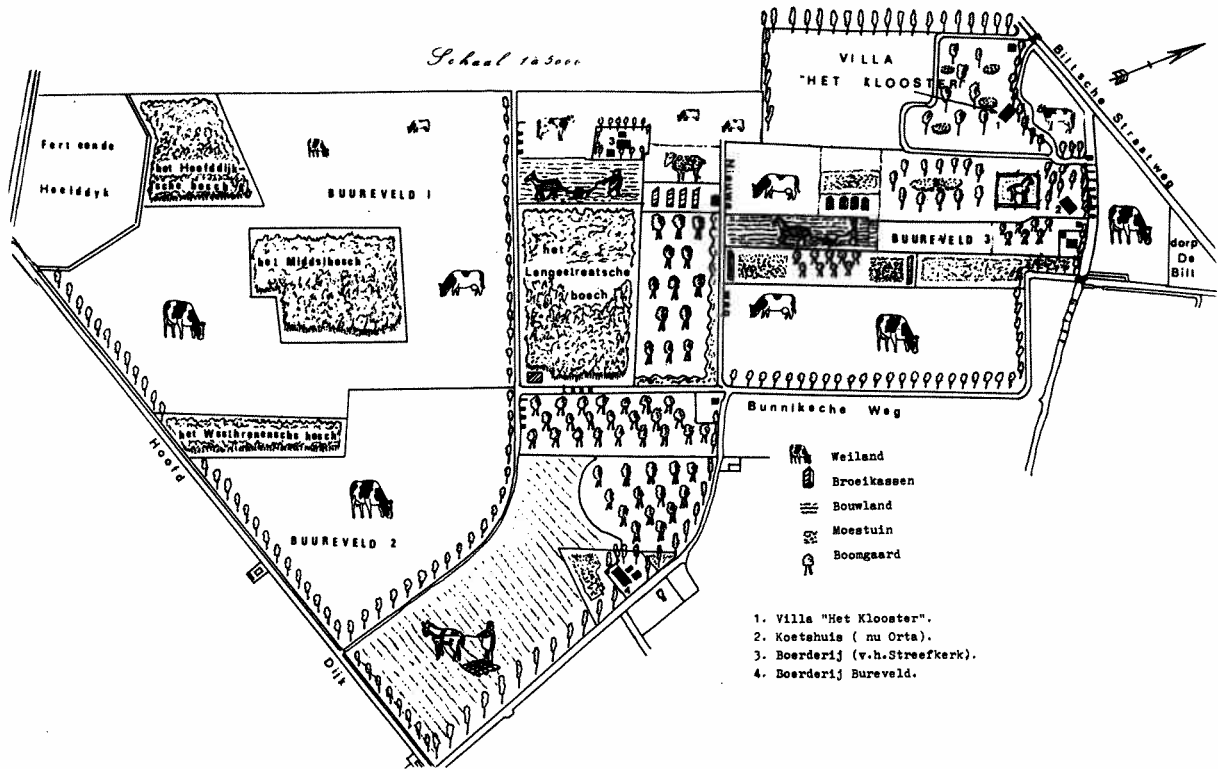
Alles in eigen gebruik en te aanvaarden 1 Februari 1894, behalve de gebouwen die eerst op 1 April 1894 behoeven te worden ontruimd.

Grondbelasting over 1893 ongeveer f 71.30.

Schaal 1 a 5000.

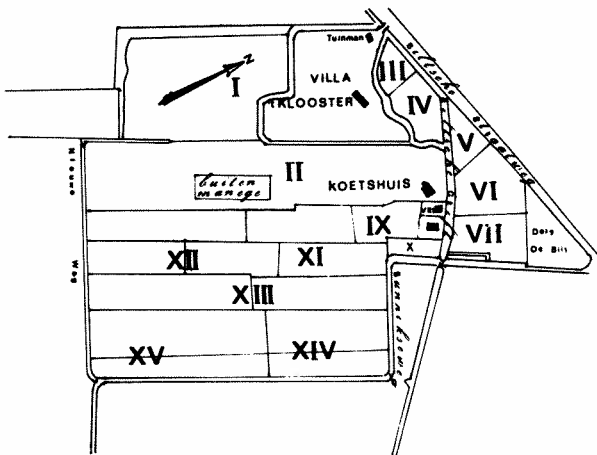

Afbeelding 5

Afbeelding 6

Het in perceel II genoemde koetshuis is later verbouwd en heeft nu de naam "Villa Orta" aan de Emmalaan die aangeduid werd met de "uitweg naar de Bunnikseweg".

Afbeelding 7

PERCEEL III.

40 aren 45 centiares bouwterrein, thans weiland, riant gelegen, aan den Biltschen Straatweg en de Biltsche Grift, vóór en bij de brug van perceel I

Bij dit perceel behoort de beplanting aan de zuidzijde van den voorgelegen Straatweg.

In eigen gebruik en te aanvaarden 1 Februari 1894.

Grondbelasting over 1893 ongeveer f 3.18.

PERCEEL IV.

86 aren 55 centiares bouwterrein, thans weiland, met eenige beplanting aan de oostzijde, evenzoo gelegen aan den Biltschen Straatweg en de Biltsche Grift, oostwaarts naast perceel III

Bij dit perceel behoort de beplanting aan de zuidzijde van den voorgelegen Straatweg.

In eigen gebruik en te aanvaarden 1 Februari 1894.

Grondbelasting over 1893 ongeveer f 3.18.

Op de percelen III en IV zijn omstreeks 1900 de eerste villa's en huizen gebouwd. Om dit te kunnen uitvoeren moesten er in het park, dat een prachtig villapark geweest moet zijn, enorm veel bomen en struiken gekapt worden. De Wilhelmina-, Prinsen- en Emmalaan werden aangelegd en het geheel kreeg de naam "Kloosterpark".

PERCEEL V.

50 Aren 75 centiaren bouwterrein, thans weiland, aange-naam en gunstig gelegen aan den Biltischen straatweg, zeer nabij het dorp de Bilt, zijnde het westelijk gedeelte van de zoogenaamde „Geer”,

Bij dit perceel behoort mede de beplanting aan de zuidzijde van den voorgelegen straatweg.

Te aanvaarden 1 November 1893.

Grondbelasting over 1893 ongeveer f 4.87.

PERCEEL VI.

1 Hectare 10 aren 20 centiaren bijzonder gunstig gelegen bouwterrein, met eenige beplanting aan den Biltischen straatweg, zijnde het middengedeelte van de zoogenaamde „Geer”, en begrensd door den straatweg, de eerste twee bebouwde erven van het dorp de Bilt, de perceelen V en VII en de Biltische Grift.

Bij dit perceel behoort mede de beplanting langs de zuidzijde van den voorgelegen straatweg.

Te aanvaarden 1 November 1893.

Grondbelasting over 1893 ongeveer f 4.87.

PERCEEL VII.

98 aren 35 centiaren uitmuntend weiland, gedeeltelijk bouwterrein, aan den Bunnikschen weg, zijnde een oostelijk gedeelte van de zoogenaamde „Geer”,

en begrensd door perceel VI, het dorp de Bilt, den Bunnikschen weg, de losplaats aan dien weg (die aan den verkooper verblijft) en de Biltische Grift.

Te aanvaarden 1 November 1893.

Grondbelasting over 1893 ongeveer f 4.85.

Over de percelen V, VI en VII is in de jaren 1936-'37 de nieuwe verkeersweg "Utrechtseweg" aangelegd.

PERCEEL VIII.

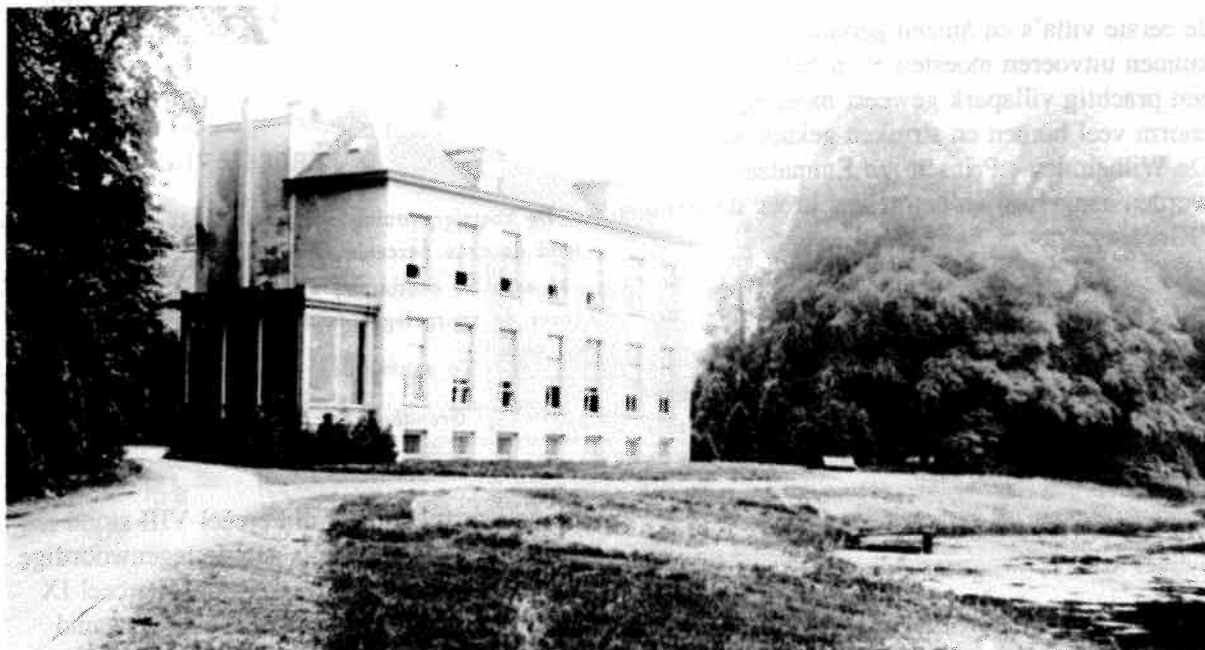
De koetsierswoning, gemerkt A 143, met erf en tuin, be-lend door de perceelen II en IX ter grootte van 11 aren 50 centiaren, uitwegende op den Bunnikschen weg, over de voorgelegen laan behoorende bij perceel II.

Te aanvaarden 1 April 1894.

Grondbelasting over 1893 ongeveer f 6.73.

De koetsierswoning van Perceel VIII stond ten oosten van het koetshuis aan de tegenwoordige Emmalaan; ten zuiden daarvan op Perceel IX stond een boerderij met achterhuis genaamd Bureveld drie, waarbij stallingen en schuur, boomgaard en weiland hoorden.

Voor de eventuele kopers waren er nog enige mededelingen en voorwaarden: "Aan de verkoper (baron Van Boetzelaer) verblijven de navolgende zaken: "in het heerenhuis Afb. 8 en in de stal: het badtoestel met fournuis, de telefoon en de elektrische schellen met draden en batterijen, om te worden weggenomen en vervoerd vóór 1 Februari 1894". "En verder al de jonge vruchtbomen, het plantsoen en de heesters in de moestuinen en in de ver-schillende kwekerijen en dus ook de lei-oomen voor de schuttingen en de moerbei-boomen en de vijgenboomen in den moestuin op perceel I om te worden gerooid en vervoerd vóór 1 Mei 1894". "Duidelijkshalve wordt alhier vermeld dat nog aan den verkooper in eigendom verblijven: de banken in de kerk aan De Bilt van ouds bij "Het Klooster" behoord hebbende, de nieuwe losplaats aan de Bunnikseweg (in 1890 aangelegd) en het recht van beplanting aan beide zijden van de Bunnikseweg, tussen het dorp De Bilt en de hofstede van de heer Dolman". Afb. 9.

Afbeelding 8

Ook moesten de kopers "de wegen als goede zandwegen en de vaarten, die dienden voor vervoer van hout en mest, goed onderhouden, zodat de nieuwe eigenaars van de diverse stukken grond daar ook gebruik van konden maken". Tot slot werd nog vermeld dat "de Lekdijk-lasten over het dienstjaar 1892/93 *f* 1,41 per hectare bedroegen".

De huurders

Van de 26 aangeboden percelen waren er 11 verhuurd aan boeren. Zij konden hun boerderijen met opstallen huren tot 1 mei 1896 en de landerijen tot uiterlijk december 1895. De boeren hadden nog het recht om in 1894 en 1895 éénderde deel van het weiland te hooien. Zij moesten dan wel een schriftelijke toestemming van de nieuwe eigenaar hebben. De nieuwe toekomstige eigenaren van de diverse percelen kregen dus per 1 mei 1896 hun eerste huur, daarvóór moest nog aan de baron betaald worden. Voor de huurders verviel ook de verplichting om kipkuikens aan de baron te leveren en "tot het doen van vrachten zoals zand, mest, gekapte bomen enz. per schip of wagen te vervoeren". Deze mededelingen werden door notaris Van Meerlant aan de gegadigde aanwezigen in Hotel Poll aan de Dorpsstraat voorgelezen.

Een eerste bod

De inzet van het eerste bod was voorlopig. De aspirant-kopers hadden tot 14 september 1893 te 16 uur de tijd om met hun eventuele opdrachtgever of voor hun zelf tot een besluit te komen. Ze konden het door hen ingezette bedrag dan wel of niet handhaven, plus dat ze akkoord gingen met de verplichtingen, die aan de koop waren verbonden.

Nadat notaris Van Meerlant van het een en ander proces-verbaal had opgemaakt, werd dit door alle gegadigden ondertekend.

De inzet van enkele percelen zullen we hier noemen:

"Perceel I door den Weledelen Zeer Geleerde Heer Karel Ferdinand Guustaaf van Woerden, Doctor in de genees-, heel en verloskunde, op 34 duizend gulden". Hij woonde te Utrecht.

"Perceel II door den Heer Pieter Gerard Copijn, boomkweker en architect, wonende te Groenekan, op 23 duizend gulden".

"Perceel III door den Heer Wilhelm Alexander George Jansen, aannemer te Utrecht, op 4200 gulden".

"Perceel IV door dezelfde heer Jansen, op 8800 gulden".

"Perceel V door den Heer Dirk Kruijf, architect wonende te Utrecht op 4300 gulden".

Afbeelding 9

"Perceel VI door dezelfde heer Kruijf, op 5700 gulden".

"Perceel VII door den Heer Kornelis Jacobus Poll, hotelhouder, wonende te De Bilt, op 3200 gulden".

"Perceel VIII door genoemde heer Jansen, op 2400 gulden".

"Perceel IX door den Heer Bernardus Johannes van Baaren, aannemer te Utrecht, op 6400 gulden".

U ziet dat de percelen III, IV, VIII en IX erg in trek waren bij aannemers. Dat was een goede basis voor het ontstaan van het Kloosterpark. De uiteindelijke koopsommen waren als volgt:

Perceel I is 34000 gulden gebleven, maar had een andere koper, namelijk de heer Viveen uit Utrecht. Perceel II is 23000 gulden gebleven, maar perceel III kreeg J.B. Groenewegen, koopman te De Bilt toegewezen. Hij bood f 500,- meer en kreeg het voor f 4700,-.

Perceel IV is gelijk gebleven in prijs, maar perceel V is door architect Kruijf met f 300, verhoogd tot f 4600,-.

Perceel VI werd weer door de heer Groenewegen gekocht. Die gaf f 1000,- meer dan de heer Kruijf had geboden. Hij moest 6700 gulden betalen. De prijs van perceel VII werd door de heer Poll met f 500,- verhoogd tot f 3700,-. Voor aannemer Jansen zijn de kosten van perceel VIII gelijk gebleven, maar

IX werd toegewezen aan J. Groen, landbouwer te Maartensdijk, die 1700 gulden méér bood dan de heer Van Baaren en het voor f 8100,- kreeg. Alle 26 percelen kwamen op die manier onder de hamer.

Notaris Van Meerlant had twee getuigen meegenomen, te weten Jan van Frankenhuisen (kantoorbediende van zijn kantoor) en Johannes Ekener, zijn koetsier (het was nog de tijd van de rijtuigen). Als gevolmachtigde voor baron Van Boetzelaer trad Gerrit Viveen op. Viveen stond omschreven als "administrateur en grondeigenaar" maar zelf noemde hij als beroep "schatter" (taxateur). De verkoping in Hotel Poll duurde niet langer dan een uur. Na voorlezing van de hele verkoping werd het verslag getekend door notaris Van Meerlant, de heer Viveen en de beide getuigen. Er werd overeengekomen dat op 18 september 1893 op het kantoor van de notaris de kopers en de twee getuigen het proces-verbaal kwamen tekenen. Als eerste ondertekenaar zien we de naam van G. Viveen, als gemachtigde van baron Van Boetzelaer. Hij blijkt een onderhandse acte van lastgeving te hebben, die geregistreerd was op 6 september 1893 en aangehecht was aan het proces-verbaal.

Het is dus niet uitgesloten dat de heer Viveen als tussenpersoon de villa "Het Klooster" met een deel van perceel I voor het ministerie van Waterstaat, Handel en Nijverheid heeft gekocht om daar het KNMI te stichten. Afb. 10 geeft een kijkje in het fraaie park van de villa "Het Klooster".

Op 30 december 1893 passeerde de koopakte en kon de verbouwing tot Meteorologisch Instituut beginnen.

Literatuur

- P.H. Damsté, *Bevolking en Bebouwing van De Bilt en Bilthoven in 1795*. De Bilt, 1971
P.H. Damsté, *Oostbroek en De Bilt C.S.* Zutphen, 1978
J.W.H. Meijer, *Kleine Historie van De Bilt en Bilthoven*. Bunnik, 1995
N. v der Monde, *Tijdschrift voor Geschiedenis, Oudheden en Statistiek, 1835 Nederland in vroeger tijd*, deel XI. Utrecht, 1772
H. v Meerlant, *Catalogus verkoping Landgoed "Koelenberg" of "Het Klooster"*. Utrecht, 1893

Afbeelding 10
